

การศึกษาพยาบาลกับคนต่างรุ่นยุคศตวรรษที่ 21

เปรมฤดี ศรีวิชัย^{*1}

บทคัดย่อ

การศึกษาพยาบาลในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งความเปลี่ยนแปลงเกิดอย่างรวดเร็ว เป็นผลจากความเจริญด้านเทคโนโลยี ทำให้การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นไปได้โดยง่ายมากขึ้น ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เป็นโค้ช (coach) คือ สอนให้น้อย กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ให้มาก และกระตุ้นให้มีการสร้างสรรค์และพัฒนาตัวเอง ในขณะที่ผู้สอนในปัจจุบันต่างมีประสบการณ์หลากหลาย เป็นคนในรุ่น generation B (Gen B), generation X (Gen X) และ generation Y (Gen Y) ที่ต้องมีความเข้าใจผู้เรียนยุคใหม่ และปรับบทบาทการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของผู้เรียนที่อยู่ใน generation Z (Gen Z) ซึ่งเติบโตมาพร้อมกับเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีซึ่งเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อาจเป็นผลให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความต่างกันมาก จึงควรมีความคิดวิเคราะห์เพื่อเข้าใจความแตกต่าง และแสวงหาวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนและผู้สอนต่างรุ่น มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้ได้อธิบายลักษณะคนทั้ง 4 รุ่น ประกอบด้วย Gen B, Gen X, Gen Y และ Gen Z และเสนอวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมระหว่างผู้สอนรุ่นต่าง ๆ กับผู้เรียน Gen Z ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การศึกษาพยาบาล, คนต่างรุ่น, ศตวรรษที่ 21

วันที่รับ: 28 พฤศจิกายน 2563 วันที่แก้ไข: 18 สิงหาคม 2564 วันที่ตอบรับ: 23 สิงหาคม 2564

^{*} พยม. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พะเยา สถาบันพระบรมราชชนก
อีเมล: premruedee.s@bcnpy.ac.th

Nursing education for different generations in the 21st Century

Premrudee Sriwichai^{*1}

Abstract

Nursing education in the 21st century has changed rapidly, as a result of advance technology. It makes self-study more easily possible. The teacher roles have changed to be a coach, that is, doing less actual teaching and more motivating the students to learn on their own, as well as be creative and develop himself or herself. Instructors have different experiences; they are generation of baby boomer, generation X, and generation Y. They must adjust their roles as a teacher to be consistent with the characteristics and behavior of the current students, generation Z, who were growing up with access to internet and technology advancement. For teachers and learners of different generations, it is necessary to have interaction with each other and seek ways to encourage learners and teachers of different generations good interaction and learning effectively. This article explains in detail the 4 generations of Gen B, Gen X, Gen Y and Gen Z, which, if people in each generation have knowledge and understanding of each other's behavior, can learn together to improve the quality of education management.

Keywords: Nursing education, Different generations, The 21st Century

Submitted: November 28, 2020 Revised: August 18, 2021 Accepted: August 23, 2021

* MNS., Boromarajonani College of Nursing Phayao, Praboromarajchanok Institute
Email: premrudee.s@bcnpy.ac.th

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการศึกษา และหัวใจของการเรียนรู้ คือมุ่งเน้นการสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักคิดและนักพัฒนา ส่งผลให้บทบาทของครูเปลี่ยนแปลงไป ต้องมีการปรับเปลี่ยนลักษณะการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเป้าหมายของการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ครูไม่สามารถเป็นผู้สอนอย่างเดียวเหมือนในอดีต แต่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองด้วย จึงมีบทบาทเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ สร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ทั้งนี้ในบริบทของการศึกษา ทั้งผู้สอนและผู้เรียนต่างมีบทบาทที่สำคัญที่มีความแตกต่างและหลากหลาย ปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนและผู้เรียน ที่ได้รับความสนใจ คือการมีช่วงอายุที่แตกต่างกัน มีคำเรียกคนที่มีช่วงอายุต่างกันและมีลักษณะแตกต่างกันว่า คนต่างรุ่น ซึ่งหมายถึง กลุ่มคนต่างอายุต่างวัย ที่มีลักษณะเฉพาะ และความแตกต่างทางลักษณะครอบครัว การศึกษา ความต้องการส่วนบุคคล จริยธรรมค่านิยม ความคิดและทัศนคติ ในสถานศึกษาพยาบาลประกอบด้วยผู้สอนที่ต่างรุ่น อายุเช่นกัน ประกอบด้วย Baby boomer (Gen B), Generation X (Gen X), และ Generation Y (Gen Y) และผู้เรียนอยู่ในยุค Generation Z (Gen Z) (กัญญาดา ประจุศิลป์, 2561) ในปัจจุบัน ผู้เรียนส่วนใหญ่อยู่รุ่น Gen Z ที่เติบโตมาพร้อมกับความสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี และค่อนข้างมีพฤติกรรมเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ (ชัชวาล วงศ์สารี, 2558) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่อาจารย์พยาบาลต้องทบทวนบทบาทและวิธีการสอนของตนเองเพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน การศึกษาพยาบาลได้ให้ความสำคัญกับความ ต่างรุ่นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยมุ่งหวังให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนด้านการศึกษาพยาบาลให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น บทความเรื่องนี้จะนำเสนอโดยสังเขปเกี่ยวกับ การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และอธิบายลักษณะของคนแต่ละรุ่น และพฤติกรรมการเรียนรู้ของ Gen Z การเรียนการสอนและการปรับตัวระหว่างผู้สอนแต่ละรุ่นกับผู้เรียน Gen Z และข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล Gen Z

การจัดการศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ และสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่โดยใช้กระบวนการทางปัญญาหรือกระบวนการคิด กระบวนการทางสังคมหรือกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียน และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ เครือข่ายองค์การความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (เครือข่าย P21, มปป.) ได้กำหนดกรอบความคิดในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการงานและการดำเนินชีวิต ดังนั้นผู้เรียนทุกคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาหลักด้านวิชาการ ร่วมกับทักษะที่จำเป็นในสามด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ นั่นหมายความว่า ภายใต้บริบทการสอนความรู้ทางวิชาการ ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในโลกปัจจุบัน เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและความร่วมมือกัน เนื่องจากบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมไปถึงการพัฒนาเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

การจัดการศึกษาทางการพยาบาลจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก เพื่อสร้างทักษะให้กับนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการยุคศตวรรษที่ 21 โดยจัดให้มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะปฏิบัติทางการพยาบาล และทักษะอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ สาขาการพยาบาล (มคอ. 1)

ซึ่งพัฒนาขึ้นบนฐานของแนวคิดทักษะศตวรรษที่ 21 การเรียนการสอนจึงมุ่งให้เกิดผลลัพธ์ดังกล่าว อย่างไรก็ตามสิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาเพิ่มเติม อาทิ การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม และสุขภาพในปัจจุบัน ได้มีพัฒนาวิธีการสอนแบบต่างๆ เช่น การพัฒนาทักษะการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (humanized care) การพัฒนาการกระบวนกรคิดและการตัดสินใจ ด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การสะท้อนคิด (reflective thinking) และการใช้สถานการณ์จำลอง (simulation based learning) เป็นต้น (วิศิตา พุกแก้ว และชนทอง วัฒนะประดิษฐ์, 2559; วงเดือน สุวรรณศิริ, อรพิน จุลมณี, และฐิติอาภา ตั้งคำวานิช, 2559; ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ, 2561) รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนจากสถานการณ์จริงในสถานบริการที่หลากหลาย ทั้งโรงพยาบาลและชุมชน นอกจากนี้ ในสถานการณ์ที่มีการระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส (โควิด 19) การเรียนการสอนออนไลน์ ได้ถูกนำมาใช้ เป็นอีกวิธีการสอนหลักของการศึกษาพยาบาล ซึ่งหมายความว่า การเรียนการสอนต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุถึงเป้าหมายทักษะศตวรรษที่ 21 มุ่งองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่งคือ การตระหนักถึง การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นการมีความเข้าใจลักษณะของคนรุ่นต่างๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการเรียนรู้

ลักษณะของคนแต่ละรุ่น

ในบริบทของศตวรรษที่ 21 ที่เทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา และเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ ก่อให้เกิดช่องว่างมากขึ้น ในบริบทการจัดการศึกษาทางการพยาบาล ผู้สอนหรือครูพยาบาลในปัจจุบันมีหลายรุ่น ประกอบด้วย Gen B, Gen X, และ Gen Y ในขณะที่ผู้เรียนอยู่ใน Gen Z ซึ่งมีความหลากหลาย มีความแตกต่างในหลายๆ ด้าน ดังนั้นเราควรทราบถึงลักษณะเด่นของคนต่างรุ่นแต่ละรุ่น (Knight, 2014) จะช่วยให้การเรียนรู้และเข้าใจบุคคลในวัยต่าง ๆ ในที่นี้ขอกล่าวถึงรายละเอียดเฉพาะใน 4 generation ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาพยาบาล เพื่อให้มีความเข้าใจกันทั้งผู้สอนและผู้เรียน (ชัชวาล วงศ์สารี, 2558; เสาวลักษณ์ จิรธรรมคุณ, อรุณรัตน์ เทพนา, และ ธัญรัชต์ องค์กรมีเกียรติ, 2559; กัญญดา ประจุศิลป์, 2561) ดังนี้

Baby Boomer (Gen B) เกิดในปี พ.ศ. 2489 - 2507 ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) อายุอยู่ในช่วงอายุ 57-75 ปี มีชีวิตในช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นยุคที่บ้านเมืองสงบหลังจากสงคราม จึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามความก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่ ๆ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โทรศัพท์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต คนกลุ่มนี้มีครอบครัวที่มั่นคง ทุ่มเทชีวิตให้กับการทำงาน ชอบทำงานเป็นทีม ไม่ชอบกิจกรรมที่ยุ่งยากหรือซับซ้อน ไม่เปลี่ยนงานบ่อย ลักษณะนิสัย ใช้ชีวิตเรียบง่าย เป็นคนจริงจังเคร่งครัดเรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี ประหยัด อุดม ค่านิยมร่วมเป็นคนมองโลกในแง่ดี จงรักภักดีต่อองค์กรการสูง ทำให้คนกลุ่มนี้ต้องพัฒนาตนเอง โดยมุ่งเน้นเรื่องด้านสุขภาพ ด้านเทคโนโลยี ด้านทักษะความสามารถในการทำงานเฉพาะด้าน รวมถึงด้านการเงิน เพื่อให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน อาจารย์พยาบาล Gen B จะมีความแตกต่างจากนักศึกษาพยาบาลซึ่งเป็น Gen Z มาก จึงต้องมีความยืดหยุ่นมากขึ้น เริ่มยอมรับนวัตกรรมในการสอน เชื่อว่าเทคโนโลยีและนวัตกรรมต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมั่นว่าครูมีความสำคัญต่อความสำเร็จของผู้เรียน และลักษณะการสอน ผู้เรียนมีโอกาสนในการแสดงความคิดเห็น ผู้หญิงได้รับโอกาสมีอาชีพและเข้าถึงการศึกษาที่สูงขึ้น ผู้สอนถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคม (Duse & Duse, 2016) ในปัจจุบันบุคคลกลุ่มนี้มักเป็นผู้บริหารสูงสุดของสถาบัน การศึกษาพยาบาล

Generation X (Gen X) เกิดในปี พ.ศ. 2508-2523 ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) อายุอยู่ในช่วงอายุ 41-56 ปี บุคคลหรือกลุ่มบุคคลนี้อยู่ในยุค ฟังเพลงเพื่อชีวิต ใช้โทรศัพท์ในการสื่อสาร ค่านิยมร่วมเป็นคนขี้สงสัย รักสนุก ชอบความไม่เป็นทางการ คนคนนี้น่ามาจากครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่ให้ความสำคัญกับการทำงานลูกโดดเดี่ยว มีความคิดว่า

การศึกษาเป็นสิทธิและเครื่องมือสู่ความก้าวหน้า แต่ต้องสมดุลกับชีวิตส่วนตัว การเงินใช้หลักบริหารทางการเงิน ประหยัด ระวังการใช้จ่ายเงิน ปัจจุบันคนยุค Gen X มีแนวคิดและการทำงานในลักษณะรู้ทุกอย่างทำทุกอย่างได้ เพียงลำพังไม่พึ่งพาใคร เป็นตัวของตัวเองสูง มีความคิดเปิดกว้าง มีความคิดสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบ เป็นคนมีระบบ และทิศทางการทำงานที่ชัดเจน บริหารงานและชีวิตได้อย่างสมดุล เมื่อ Gen X เป็นครู จะชอบการสอนมากกว่าการวิจัย และลักษณะการสอนจะมีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการสอน (Duse & Duse, 2016)

Generation Y (Gen Y) เกิดในปี พ.ศ. 2524-2539 อายุอยู่ในช่วงอายุ 25-40 ปี (พ.ศ. 2564) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ ชอบเสพข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่หลากหลาย มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ขี้เบื่อ ชอบสังคม มีอิสระในความคิด กล้าซัก กล้าถามในทุกเรื่องที่ตัวเองสนใจ ไม่หวั่นกับคำวิจารณ์ มีความเป็นสากลมาก มองว่าการนิยมชมชอบวัฒนธรรม หรือศิลปินต่างชาติเป็นเรื่องธรรมดา มีการศึกษาดี มีลักษณะนิสัยชอบการแสดงออก ไม่ชอบถูกบังคับให้อยู่ในกรอบ คนกลุ่มนี้สามารถทำอะไรหลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน แต่ไม่โดดเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ต้องการสร้างสมดุลของชีวิตทั้งงาน และการเล่น ค่านิยมในการทำงานของคนรุ่นนี้ คือ มองหางานในองค์กรที่มั่นคง ต้องการรายได้สูง ต้องการความก้าวหน้าเร็ว และต้องการค่าตอบแทนเป็นรางวัล (Zemke, Raines, & Filipczak, 2000) ปัจจุบัน คนกลุ่มนี้อยู่ในทั้งช่วงวัยเรียน และวัยทำงาน และจากการที่ยุคนี้เป็นยุคที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงไม่น่าแปลกใจที่คนกลุ่มนี้จะมีความสามารถในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร ชอบงานด้านไอที ใช้ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เมื่อ Gen Y เป็นครู จะมีความคาดหวังให้ ผู้เรียนชอบการแข่งขัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีมากขึ้น และส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ มีลักษณะการสอน ที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ และต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการสอน (Duse & Duse, 2016)

Generation Z (Gen Z) คือ คนที่เกิดในปี พ.ศ. 2540-2555 ปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) อายุอยู่ในช่วงอายุ 9 - 24 ปี กลุ่ม Gen Z มีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมาตั้งแต่ยังเด็ก เพราะพ่อแม่ใช้สิ่งเหล่านี้ในชีวิตประจำวัน มีความเป็นผู้ใหญ่เร็วเพราะมีความพร้อมเปิดรับประสบการณ์ จากการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้ง่าย มีความสามารถในการตัดสินใจ และการคิดแบบผู้ใหญ่ แต่มักไม่ชอบการเสี่ยง ระวังตัว และมีความกลัว สิ่งต่างๆ เพราะชีวิตมักได้รับการปกป้องจากพ่อแม่ เนื่องจากการเป็นลูกคนเดียวหรือพี่น้องอีกคนหนึ่งคน ซึ่งมักเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาระหว่างพ่อแม่ กับครูในโรงเรียน (McQueen, 2011) นอกจากนี้คนกลุ่มนี้ยังมีความคิดสร้างสรรค์ รอบรู้ มีโลกส่วนตัวสูง เอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (สุปราณี พลชนะ, 2563) นอกจากนี้ Gen Z ยังชอบอ่านหนังสือน้อยมาก และมีแนวโน้มติดสื่อสังคมออนไลน์ พวกเขาเติบโตมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายที่อยู่แวดล้อม แต่สิ่งหนึ่งที่เด็ก Gen Z แตกต่างจากรุ่นอื่น ๆ สมัยที่ยังเป็นเด็กอยู่ก็คือ เด็ก Gen Z นี้จะได้เห็นภาพที่พ่อแม่ต้องออกไปทำงานทั้งคู่ ต่างจากรุ่นก่อนๆ ที่อาจจะมีย่าออกไปทำงานคนเดียว ด้วยเหตุผลนี้ เด็ก Gen Z หลาย ๆ คนจึงได้รับการเลี้ยงดูจากคนอื่นมากกว่าพ่อแม่ของตัวเอง เนื่องจากเกิดมาในยุคที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย จึงทำให้เยาวชนในยุคนี้มีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิต และยากที่อยู่อย่างปราศจากอินเทอร์เน็ต เมื่อ Gen Z เป็นนักศึกษาพยาบาล จะมีเป้าหมายเฉพาะในการเรียน ส่วนใหญ่จะมุ่งให้สำเร็จการศึกษาโดยไม่ค่อยคำนึงถึงในสิ่งที่ต้องได้รับการเรียนรู้ที่คุ้มค่า นักศึกษาบางคนเลือกศึกษาตามเพื่อนเพราะลักษณะของคนรุ่นนี้จะติดเพื่อน และคิดว่าเพื่อนคือผู้ช่วยเหลือตนเองได้เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกับตน นักศึกษาที่เรียนในสาขาพยาบาลศาสตร์จึงไม่ค่อยจริงจังกับการศึกษาเพื่อนำความรู้ไปประกอบวิชาชีพการพยาบาล ทำให้นักศึกษายุคนี้ไม่สนใจติดตามเนื้อหาการเรียนการสอนแบบเคร่งครัด ขาดการเรียนรู้ในการศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจในบทเรียนอย่างถ่องแท้ จากการมีวิถีชีวิตที่สะดวกสบาย เข้าถึงแหล่งข้อมูลง่าย (ชัชวาล วงศ์สารี, 2558; 2562)

พฤติกรรมการเรียนรู้ของ Generation Z

พฤติกรรมของผู้เรียนมีผลต่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า Gen Z มีพฤติกรรมและ แนวโน้มดังต่อไปนี้ คือ (Grail Research, 2011; Duse & Duse, 2016)

1. มีการเติบโตมาพร้อมกับอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยี การเข้าถึงเทคโนโลยีทำให้ Gen Z ต้องพึ่งพาและเรียนรู้จากเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการศึกษาพบว่าร้อยละ 31 ของผู้เรียน Gen Z ในสหรัฐฯ ต้องการ iPad มากกว่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ รองลงมาคือคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 29 และ ไอพอด (iPod touch) ร้อยละ 29 นอกจากนี้ยังพบว่า ประมาณร้อยละ 20 ของเด็กผู้หญิง เข้าชมเว็บไซต์ช้อปปิ้งออนไลน์เป็นประจำ ร้อยละ 13 ของเด็กผู้หญิงซื้อสินค้าทางออนไลน์เป็นประจำ และร้อยละ 35 ของเด็กผู้หญิง เป็นเจ้าของอุปกรณ์เกมพกพา ในการสำรวจทั่วโลก Gen Z ปฏิเสธทีวีแบบเดิม โดยส่วนใหญ่ จะใช้ streaming Video On Demand (VOD) โดยร้อยละ 51 ดูผ่านคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และร้อยละ 43 ดูผ่านมือถือ (Grail Research, 2011)

2. มีการใช้สื่อสารสนเทศที่ใช้งานง่ายและโต้ตอบได้ คนกลุ่มนี้เป็นคนทำงานหลายอย่าง (Multitaskers) ในเวลาเดียวกัน จึงมีความต้องการอุปกรณ์ที่ช่วยให้พวกเขาทำกิจกรรมที่หลากหลายได้ในเครื่องเดียว ที่มีการออกแบบที่เรียบง่าย และโต้ตอบกันได้ ตัวอย่างเช่น โน้ตบุ๊ก และอุปกรณ์หน้าจอสัมผัสอย่าง iPad ที่สามารถดึงดูดเด็ก ๆ จากการที่มีขนาดเล็กและใช้งานง่าย นอกจากนั้นยังรวมถึงแพลตฟอร์มโซเชียลที่ช่วยให้ผู้ใช้สามารถโพสต์ข้อความ รูปภาพ ลิงค์เสียง วิดีโอสไลด์ โชว์ ฯลฯ ไปยังบล็อกที่กำหนดเองในบัญชี Twitter หรือ Facebook โดยใช้ แอปพลิเคชันง่าย ๆ ดังนั้นอุปกรณ์ทางการศึกษาที่มีคุณสมบัติช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะของผู้เรียน อุปกรณ์เหล่านี้เป็นที่ชื่นชอบของผู้เรียน โดยต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง (Grail Research, 2011)

3. มีความรับผิดชอบต่อสังคม Gen Z เกิดมาในโลกที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ด้วยการเปิดรับต่อข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น พวกเขาจึงคาดหวังว่าจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น การเข้าถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์ขนาดใหญ่ ทำให้ Gen Z ตระหนักถึงความท้าทายในยุคปัจจุบัน เช่น การก่อการร้าย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น โดยวัยรุ่นร้อยละ 74 ทั่วโลกมองว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภาวะโลกร้อนเป็นภัยคุกคามที่ยิ่งใหญ่กว่ายาเสพติด ความรุนแรง หรือสงคราม ดังนั้นวัยรุ่นจำนวนมากทั่วโลกพร้อมกับครอบครัวกำลังเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อไปสู่การเลือกผลิตภัณฑ์และบริษัทที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลายบริษัทยักษ์ใหญ่จึงเล็งเห็นโอกาสในการพัฒนาธุรกิจที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น สำนักงานใหญ่ของ McDonald สนับสนุนให้สาขาทุกแห่งปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และการออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน Gen Z เพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ นอกจากนี้ยังได้เปิดตัวโปรแกรมการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับเด็กเพื่อเผยแพร่ข้อความเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม (Grail Research, 2011)

4. มีการเชื่อมต่อตลอดเวลาผ่านอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ และเว็บไซต์เครือข่ายสังคมทำให้ Gen Z สามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ Gen Z ให้ความสำคัญกับการเชื่อมต่อกับเพื่อนผ่านอินเทอร์เน็ต การส่งข้อความโต้ตอบแบบทันทีผ่านโทรศัพท์มือถือ และเว็บไซต์เครือข่ายสังคม และเพื่อนมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของพวกเขา รวมไปถึงการเปิดรับวัฒนธรรม ภาษาและความคิดในวงกว้าง เด็กกลุ่มนี้จึงรู้สึกว้าเหว่เน็ตเวิร์คสำคัญกว่าชีวิตด้านอื่น ๆ รวมถึงครอบครัว (Duse & Duse, 2016)

5. ผู้เรียน Gen Z มักมีสมาธิสั้น และติดการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การเรียนการสอนควรเน้นเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญและทันสมัย และสลับกับการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการใช้การทดสอบแบบสั้นๆ ออนไลน์ (Quiz) หรือการใช้เกมส์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจ และติดตามความก้าวหน้าของนักศึกษา (Duse & Duse, 2016)

6. ผู้เรียน Gen Z ชอบการเรียนรู้จากสิ่งเกิด ในลักษณะของภาพ หรือภาพที่มีการเคลื่อนไหวมากกว่าตัวหนังสือ หรือการบรรยาย อาจารย์พยาบาลควรพยายามประยุกต์ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน Gen Z (Duse & Duse, 2016)

การเรียนการสอนและการปรับตัวระหว่างผู้สอนแต่ละรุ่นกับผู้เรียน Gen Z

เมื่อผู้สอน Gen B สอนผู้เรียน Gen Z

อาจารย์พยาบาลเป็นคนยุค Gen B ซึ่งเป็นนักรักขี้นิยม มุ่งความสำเร็จ ทุ่มเทให้กับการทำงาน มีความรักดีต่อองค์กรสูง แต่ในการสอนก็มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ยอมรับการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ส่วนผู้เรียนยุค Gen Z มีลักษณะไม่สนใจวัฒนธรรมดั้งเดิม ติดเพื่อน ชอบทำงานเป็นทีม มักเรียกร้องสิทธิ มีความรักดีต่อองค์กรต่ำ แต่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การดำรงชีวิตเกือบทุกอย่างอยู่ในโลกออนไลน์ ดังนั้นผู้สอนควรทำความเข้าใจผู้เรียน โดยจัดการเรียนการสอน หรือมอบหมายงานในลักษณะกลุ่ม เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการค้นหาข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้ดำเนินไปได้ดี เพราะนักศึกษาจะให้ความร่วมมือกับกลุ่มเพื่อน ให้ความสำคัญในกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อน (อภิชา อินสุวรรณ, ณัฐพรินทร์ แพทยานนท์, ฐิติพร ฐิติจำเริญพร, และปนัดดา เดชวงศ์ญา, 2561)

เมื่อผู้สอน Gen X สอนผู้เรียน Gen Z

อาจารย์พยาบาล Gen X เป็นคนมีระบบและทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน ทำทุกอย่างได้เพียงลำพังไม่พึ่งพาใคร เป็นตัวของตัวเองสูง มีความคิดเปิดกว้าง คิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีทิศทางในการทำงานที่ชัดเจน สำหรับผู้เรียน Gen Z ด้วยพฤติกรรมการเรียนรู้ของพวกเขา จะหาความรู้ได้ตลอดเวลา ผ่านเทคโนโลยีมีทันสมัย ผู้เรียน Gen Z ไม่ชอบการเรียนรู้แบบบรรยาย เน้นข้อมูลสั้น ๆ ที่เข้าใจง่าย ๆ ผู้สอนควรปรับตัว โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยี เช่น มือถือ ipad โน้ตบุ๊ก เป็นต้น มาเสริมกับกิจกรรมในการสืบค้นความรู้ทางวิชาการ และสร้างแรงจูงใจในการแข่งขันเพื่อชิงรางวัล แม้ว่าบางครั้งการสืบค้นข้อมูลที่ได้จะมาจากแหล่งที่ไม่ได้รับการรับรองทั้งหมด แต่ผู้สอนสามารถโน้มน้าวให้ผู้เรียนไปสืบค้นต่อในส่วนที่เป็นหนังสือหรือตำราหรือวารสารทางการแพทย์ และประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น e-book ฐานข้อมูลทางการแพทย์ เป็นต้น การเรียนการสอนข้างต้น อาจจะทำให้การเรียนการสอนสนุก และผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และควรสอดแทรกคำแนะนำการใช้ชีวิตที่สมดุลระหว่างการเรียนกับชีวิตส่วนตัวเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการจัดระบบและทิศทางการเรียนรู้ให้มีความชัดเจน (Duse & Duse, 2016)

เมื่อผู้สอน Gen Y สอนผู้เรียน Gen Z

อาจารย์พยาบาล Gen Y มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ รวมทั้งสามารถทำอะไรหลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน (กัญญาตา ประจุศิลป์, 2561) มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ไม่ชอบถูกบังคับให้อยู่ในกรอบ จึงสามารถปรับตัวเข้ากับผู้เรียนยุค Gen Z ได้ง่าย เพราะเป็นวัยใกล้เคียงกันกับผู้เรียน และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้เท่าเทียมกัน ทำให้มีทางเลือกในการเรียนให้ผู้เรียนได้หลากหลาย และสามารถออกแบบการสอนโดยอาศัยเทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นความสนใจให้ผู้เรียน เรียนรู้และเข้าถึงได้ง่ายโดยผ่านอุปกรณ์การเรียนของแต่ละคน อาทิเช่น มือถือ ipad โน้ตบุ๊ก ที่สำคัญผู้สอนควรชี้แนะหรือสนับสนุนเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อส่งเสริมผู้เรียนได้รับข้อมูลที่เชื่อถือได้ในทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาพยาบาลแก่นักศึกษาพยาบาล Gen Z

การตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างรุ่น ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เป็นไปตามแนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษายุคศตวรรษที่ 21 คือ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การตระหนักถึงลักษณะของผู้เรียนและลักษณะการเรียนรู้ของ ผู้เรียน Gen Z เพื่อเน้นการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน Gen Z และมุ่งหวังให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาพยาบาล Gen Z ในยุคศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอเมื่อเวลาเปลี่ยนไป แม้แต่คำจำกัดความที่ให้กับแต่ละรุ่นหรือวัย ก็อาจไม่สามารถอธิบายลักษณะของคนแต่ละคนได้ เนื่องจากลักษณะของแต่ละรุ่น ย่อมเปลี่ยนตามกาลเวลา และยังขึ้นอยู่กับบริบทของสิ่งแวดล้อมด้วย ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นการลดช่องว่างความแตกต่างระหว่างรุ่น และเพื่อกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน การที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน จะช่วยสร้างความตระหนักถึงความแตกต่างและความต้องการของผู้เรียน เพราะลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล หรือรุ่นต่าง ๆ มีความไม่คงที่ สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอเมื่อเวลาและสถานการณ์เปลี่ยนแปลง (dynamic)

2. การส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน เน้นไปในการค้นคว้าหาข้อมูล ความรู้ อย่างไรก็ตามการใช้ความรู้และทักษะเทคโนโลยี ในการสังเคราะห์ หรือสร้างสรรค์ ยังมีน้อย ดังนั้นควรส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลใช้ความคิดสร้างสรรค์ให้มากขึ้น ร่วมกับการใช้ทักษะทางเทคโนโลยีในการเรียนรู้ การสร้างสรรค์นวัตกรรมต่าง ๆ อันเป็นการสนับสนุนให้ใช้จุดเด่นของ Gen Z ไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และสร้างสรรค์ เพื่อออกแบบวิธีการพยาบาลใหม่ ๆ โดยใช้เทคโนโลยี

3. ผู้เรียน Gen Z มีทักษะด้านเทคโนโลยีค่อนข้างดีเมื่อเปรียบเทียบกับคนรุ่นอื่นๆ อย่างไรก็ตามพิจารณา นักศึกษาพยาบาลแต่ละคนพบว่า มีทักษะและความสามารถทางเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ หลักสูตรการเรียนการสอนพยาบาลจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยี ให้ทันสมัย และก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยการบรรจุวิชาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีในหลักสูตรการเรียนการสอน หรือบูรณาการทั้งในวิชาการพยาบาลภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาล มีทักษะและความสามารถมากเพียงพอที่จะนำไปสู่การพัฒนาเทคนิคทางการพยาบาลต่าง ๆ ทั้งนี้ในระหว่างการศึกษา เป็นช่วงโอกาสที่ดี ที่จะพัฒนาความรู้และทักษะเทคโนโลยีให้แก่ นักศึกษาพยาบาล เพื่อนำไปปรับใช้ในการเป็นพยาบาลวิชาชีพ ที่มีสมรรถนะสูงในด้านเทคโนโลยี

4. การที่ผู้เรียน Gen Z มีสมาธิสั้น ชอบเรียนรู้ทักษะหลายๆ อย่าง ดังนั้นจึงชอบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากกว่าจากการบรรยาย ดังนั้นควรให้นักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสได้ทำกิจกรรม และฝึกปฏิบัติให้มาก ซึ่งจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนได้ มีการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจต่อการฝึกปฏิบัติในคลินิก เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจที่จะทำงานต่อไปในฐานะพยาบาลวิชาชีพ ดังนั้นคุณภาพของการจัดการสอนภาคปฏิบัติจึงมีความสำคัญมาก (Kim, Chae, & Yoo, 2021)

5. ผู้เรียน Gen Z มีค่านิยมที่ยกย่องความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นควรส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลได้คิดเกี่ยวกับการหาทางออกให้กับปัญหาของสังคม และชุมชน และควรมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา เช่น วิชาการพยาบาลชุมชน (community nursing) เป็นต้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะเมื่อพวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณ ผศ.ดร.สันติ บุณยะชาติ ที่กรุณาช่วยให้คำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการในการเขียนบทความ การตรวจสอบเนื้อหา และความถูกต้องในการใช้ภาษา ตลอดจนช่วยให้บทความมีความสมบูรณ์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาดา ประจุศิลป์. (2561). *การจัดการทางการพยาบาลและภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เครือข่าย P21. (มปป.) *ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2563, จาก http://www.myfirstbrain.com/teacher_view.aspx?ID=88620
- ชัชวาล วงศ์สารี. (2558). การสอนบนคลินิกในรายวิชาการปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุสำหรับนิสิต Generation Z. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ*, 31(2), 130 -140.
- ชัชวาล วงศ์สารี. (2562). การสอนการคิดให้มีวิจารณ์ญาณในนักศึกษาพยาบาล Generation Z: การทบทวนวรรณกรรม. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 20(1), 21-30.
- ธนพล บรรดาศักดิ์, บุญสืบ โสโสม, กนกอร ชาวเวียง, นฤมล จันทระเกษม, กนกพร เทียนคำศรี, และสุนทรี สิทธิสงคราม. (2561). การเป็นผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21: มุมมองจากอาจารย์และนักศึกษาพยาบาล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 4(2), 175-189.
- วงเดือน สุวรรณศิริ, อรพิน จุลมณี, และฐิติอาภา ตั้งคำวานิช. (2559). การจัดการเรียนรู้โดยสถานการณ์จำลองสำหรับนิสิตนักศึกษาพยาบาล. *วารสารพยาบาลศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 28(2), 1-14.
- วิศดา พุกแก้ว และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2559). พุทธสันติวิธีเพื่อการเข้าถึงความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(1), 155 - 173.
- เสาวลักษณ์ จิระธรรมคุณ, อรุณรัตน์ เทพนา, และธัญรัชต์ องค์กรเกียรติ. (2559). *การบริหารการพยาบาล*. กรุงเทพฯ: TBS Product.
- สุปราณี พลชนะ. (2563). *นักศึกษาพยาบาล: ประเด็นความรุนแรงในการฝึก ปฏิบัติการพยาบาล*. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม, 2564, จาก <https://mid.nmd.go.th/wp-content/uploads/2020/01/22-ม.ค.63-อภิปรายความรุนแรงใน-รพ.-น.ท.หญิง-สุปราณี.pdf>
- อภิชา อินสุวรรณ, ณัฐพรินทร์ แพทยานนท์, ฐิติพร ฐิติจำเริญพร, และปนัดดา เดชวงศ์ญา. (2561). จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยบนพื้นฐานของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และไทยแลนด์ 4.0 โมเดล. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 28(2), 21-39.
- Duse, S. C., & Duse, D. M., (2016). *The teacher of the generation Z*. Retrieved June 29, 2021, from <https://www.researchgate.net/publication/311025822>
- Grail Research. (2011). *Consumers of Tomorrow Insights and Observations about Generation Z*. Retrieve June 6, 2021, from <https://docplayer.net/31078434-Consumers-of-tomorrow.html>
- Kim, J., Chae, D. & Yoo, J. Y. (2021). Reasons behind generation Z nursing students' intentions to leave their profession: a cross-sectional study. *The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*, 58, 1-8

- Knight R. (2014). *Managing people from 5 generations*. Harvard Business Review. Retrieved October 19, 2020, from <https://hbr.org/2014/09/managing-people-from-5-generations>.
- McQueen, M. (2011). *Ready or not...here come gen Z*. Retrieved August 15, 2021, from <http://michaelmcqueen.net/phocadownload/parentsteachers/Ready%20or%20not,%20here%20come%20Gen%20Z.pdf>.
- Zemke, R., Raines, C., & Filipczak, B. (2000). *Generations at work: managing the clash of veterans, boomers, xers, and nexters in your workplace*. NY: AMACOM.